

Landskap: SMÅLAND Upptecknat av: Gustav Eriksson
Härad: Aspeland Adress:
Socken: Målilla Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Dra björk" vid lysning
Bröllop
Begravning
Märkesdagar
Dymmelsveckan
Väderlekstydor
Valborgsmässoafton
Sommarens första dag Urbanusdagen 25 maj,
Midsommar
Fruentimmersveckan
Julafton
juldagsmorgonen

1
1
2
2
2
2-3
3
3
3
3
3
3

Gustaf Eriksson 1896 1096.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1

Målilla 82.

Folk seder från min hembygd.

Spelandet vid
jakt: Kullspred.

dra björk, bröllop, begravnings, jul, mid-
sommar, våder, påsk, etc.

Jag skall nu berätta om några tradi-
tioner från min hembygd. En del fortleva ännu, andra
äro ha mer eller mindre försvunnit ur bruk. Ett böja
med kunna vi ta de, som ligga ut närmast nämligen
vidana, som röra familjer.

När det för andra gången lyfts för ett par,
som beslutat att följa varandra genom livet, är det all-
tid sed, att ungdomen skall "dra björk", d. v. s. sent på
kvällen eller natten, vilket som bäst passar, samlas ung-
domen på en plats. När det kommit ett tillräckligt antal,
gå de sig i väg till en närlägen skog, där de leta
ut en väldig björk vilken sedan fälls. Lång och rop
måste den vara. (Ibland kan det dock hända att det
väljs en "klynbjörk" d. v. s. en tvillingbjörk. Det äro
dock vara skandal för de unga, och det göres endast
när kvinnan är i välsignat tillstånd.) Därvid dra
ga de björken till den gärd, där de båda unga befinna
sig, och lägga den under hurrarop på marken. Den drages
under lyftnad, endast spelmannen sitta på björkens stor-
ända och spela en marsch. Troligtvis äro de förbe-
redda på det, så kaffekurran står på spisen full med
skönt doftande kaffe, vilket sedan serveras de, som äro
närvarande, vilka låta sig väl smaka. (Vid sådana till-
fällen togas också åtskilliga nubbar på man, vilket har till
följd, att man blir "rysligt glad"). När det är att man blir
trakterad, vilket är det vanligt, drages björken tillbaka
från gårdsplanen till vedgård, i annat fall för
björken ligga kvar och en massa andra saker bäras fram.

När det sedan skall bli bröllop hugges
fyra eller sex rockor granar, vilka skalas till sin
hela längd. Dessa resas sedan, två vid stora ingången
två vid porten o. s. v. På kvällen samlas sig vanligen plot-
sens ungdomar utanför huset och ropa: Brudpaut ut!
När detta sedan visat sig utbringas ett be för dem.
Ibland avskjutes även 10-25 skott till deras ära.

(J. S.)

Till ex. vid, stochar.
Ja, vid sådana tillfällen
fällas de sig mellan vad slags
skog som helst.

Vid begravningar hugges enor, vilka ställas i likrummet. Utanför dörren sätts nytt smågrönor, tofsparna äro knöckta, samt lägges en grov av finhockat gran eller enris och blommor. På golv i likrummet strös ochre finhockat enris. På vågarna ^{utanför de gärdar} dörljuktåget skall föras fram, strös även enris, samt längs väggarna lägges granisgrenar i en rad, till portarna göres även en grov av blommor, gran eller enris. Ibland klädes mycket, ibland mindre, beroende på hur hård man var med den döde.

I det följande vill jag tala om några, som de gamla trodde, för lantbruket viktiga dagar.

Den första på året var måndedag jul (2 jan), emedan vädret skulle bliva rått, som det var den dagen, i nio veckor. Den tufftonde januari var spigodsknut, och då skulle julen dansas ut. Om det var tekdrops kynodelsmässdagen (2 febr.), så att "honan kunde dricka sig störsig", så skulle oxen kunna göra det samma i öppen vak på vårfredagen (25 mars). Denne dag ber honan ljus i räng. "Lägg dig nedan du ser och stig upp, när du ser." Mattiasdagen (24 febr.) kastade Mattias en het sten i sjön. Från den dagen voro isarna svårare, emedan isen frättes lika mycket över som under.

Före dyrmelveckan skulle all veden vara upphuggen, annars slog dyrmeln sig i den, d. v. s. veden blev mycket svår att hugga, isynnerhet efter björkar. Varje dag denna vecka har sitt särskilda namn; palmröndag, blå måndag, vit - eller fet - tisdag, dyrmelonedag, skärtorsdag, långfredag och storhans lördag. På dyrmelonedag skulle man i smyg fästa på varandra varjehanda föremål (dyrmelonedagspass.) Långfredagen var skilketens dag, och inga levök fingo drägas. Den, som var tidigt uppe på morgonen, skulle få se solen dansa.

Var mars månad blid och rofylld, skulle det bliva ett svårt år på grund av torke. Var den däremot kall med mycket snö, skulle det bliva en regning för

sommer och följaktligen ett gott år. Frös det natten till den sjätte april (gamla vöfrudagornatten), skulle det sedan frysa i 40 nätter. Veckoräkningen började den sjätte april och höll på till midsummer. Veckan 6-13 april var keddande veckan o. s. v. Första sommardag var Tiburtiusdagen (14 april).

p. (m. f.)

Valborgsmässoafton tändes eldar på höga berg så att det skulle synas vida omkring och skrämma häxorna, som då sä sina kvastar vore på föd till Målilla.

Den egentliga sommaren inträdde först på hemmardagen (25 maj). Desförinnan var ingen värme i jorden. Tre dagar före midsummer vore des. k. järn-nätterna.

Vid midsummer höggas björkar och sattes upp vid ingångsdörren. Midsummerstängen kläddes med mjölonris och blommor, löv och gyllingar, varefter den restes. När detta var gjort, dansades det omkring den till långt fram på natten. — Första helgfria måndag efter midsummer skulle man bräja röd gräs. I kan mellan den 18-25 juli kallas framfimmersveckan, emedan det då nästan alltid regnar. Den 27 juli är sjunde söndagen, ty vid det väder var den dagen, skulle det vara i sju veckor. — När adventet "börjades" d. v. s. var det mycket snö, skulle det bli ett gott år.

Till sist har vi julen. På julafton skulle man gå upp vid klockan 3 eller 4 på morgonen och hugga juleved. Denna skulle utgöras av gamla vinnade granar granar emedan granveden sprakade så muntert. Så till middagen är det "dopp i gylten" och på kvällen skall granen klädas.

Juldagsmorgonen skall man upp tidigt för att fara till kyrkan och höra berättelsen om Kristus-barnets födelse i Betlehem.

Om bruket att sätta ut julkävar, vet jag ingenting säkert precis utan man sätter ut ett par till kävar.

Gustaf Eriksson
Hommarsbo, Hultsfred
(Målilla socken)

utanför boningshuset på ett par krakar eller i ett fräd. — Det vore mycket mera att skriva men jag kommer ej ihåg det riktigt. När jag kommer hem, skall jag fråga min förälder om en del saker, som jag nu ej återminns. Skön jag sedan skriva till eder åter.